

Klasická politická ekonomie – Thomas Malthus

V první třetině 19. století ovlivňovala klasická politická ekonomie nejvyspělejší země Evropy, především Anglii a Francii. Osobnosti ekonomické teorie vychází z ekonomie Adama Smitha, ale rozvíjejí ekonomii jako vědu v nových podmínkách prosazování průmyslové revoluce.

Hlavními představiteli klasické politické ekonomie první třetiny 19. století

- **David Ricardo**
- **Thomas Malthus**
- **Jean Baptiste Say**

Thomas Robert Malthus (1766 – 1834)

Malthusovy ekonomické názory odrážejí složitosti vývoje Anglie na přelomu 18. a 19. století.

Populační teorie

Malthus prožíval již průmyslovou revoluci se všemi jejími důsledky. Průmyslová revoluce přinášela s sebou i růst městského obyvatelstva, které je závislé na továrním způsobu výroby. To způsobovalo fluktuující poptávku po práci, tomu odpovídající střídající se mzdy a fluktuující zaměstnanost.

Populační růst ve městech narušoval staletou rovnováhu mezi počtem obyvatel a počtem pracovních příležitostí.

Anglie: městská chudina narůstá, střední a bohaté vrstvy mají v kontextu Francouzské revoluce strach. Vzniká společenská poptávka po vysvětlení těchto nových jevů. Thomas Malthus nabízí vysvětlení v Populační teorii.

Malthus si položil základní otázku: Jsou možnosti obživy lidí v souladu s jejich touhou mít děti? A pokud ne, jakým omezením podléhá růst populace?

*Lorem ipsum dolor sit
amet, consectetur
adipiscing elit, sed
diam nonummy nibb
eismod, temporum ut*

TEXT

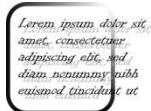
„Malthus si položil základní otázku: Jsou možnosti obživy lidí v souladu s jejich touhou mít děti? A pokud ne, jakým omezením podléhá růst populace? Tak vznikla populační teorie – teorie, která vyvolala tolik diskusí a polemik, která se od té doby stala nepostradatelnou a neoddelitelnou součástí klasické politické ekonomie.“

Základní myšlenka populační teorie byla, že přirozená tendence k populačnímu růstu je velmi silná a vyvolává rychlejší růst populace, než jsou možnosti růstu produkce potravin. Podle Malthuse populace má tendenci růst geometrickou řadou (1,2,4,8, 16,

...), zdroje obživy mohou růst nanejvýš aritmetickou řadou (1,2,3,4,5...). Na první pohled je viditelný nesoulad mezi touhou lidí mít děti a možnosti jejich obživy.

Malthus se pokusil dokázat svá tvrzení statistickými údaji o růstu obyvatel v USA, které se zdvojnásobilo během 25 let (což přibližně odpovídá růstu geometrickou řadou), zatímco produkce rostla tempem daleko menším.

Významnou roli ve formulování populační teorie sehrál u Malthuse zákon klesajících výnosů v zemědělství. Množství půdy je omezené a obdělávání dalších půd znamená obdělávat půdy horší s nižší výnosností. Dodatečné vklady kapitálu nebo práce do půdy (intenzivní růst) budou sice zvyšovat úrodu, ale přinášet stále menší přírůstky produkce.

TEXT

„Bohužel jeho údaje nejsou spolehlivé, protože zdvojnásobení amerického obyvatelstva lze do velké míry přičíst také přistěhovalectví. Nelze popřít, že v Malthusově době rostl i počet obyvatel Evropy rychlým tempem – značně rychleji, než jakým rostla zemědělská produkce“

■ Jaká jsou tedy omezení tohoto růstu?

a) nemoci a hladomor

V prvním vydání Eseje o principu populace zmiňuje jako omezení nezvratné tendence k populačnímu růstu nemoci a hladomor. „Na ty populační růst naráží a o ně se zastavuje“.

b) morální sebekontrola (moral restraint)

V dalším vydání Eseje se Malthus zmiňuje o tom, že dříve než vypuknou tyto kruté regulátory (nemoci a hladomor) může zapůsobit morální sebekontrola (moral restraint). Lidé si uvědomí odpovědnost za své děti a odloží svůj sňatek a narození dětí až na dobu, kdy je budou schopni uživit. Tento závěr byl u Malthuse spojen s morálním apelem proti neuváženým brzkým sňatkům a společenským apelem s důrazem na význam vzdělání. Uvědomoval si, že morální sebekontrola nalézá úrodnější půdu u vzdělanějších lidí, kteří si uvědomují lépe budoucí důsledky svého chování.

■ Populační teorie „vysvětlila“ proč mzda se udržuje na úrovni existenčního minima

Klasikové vycházeli z představy, že výše mzdy je dána existujícím mzdovým fondem a existujícím počtem dělníků: mzda je pak dána „vydělením“ mzdového fondu počtem dělníků. Mzdový fond se zvětšuje akumulací kapitálu a počet dělníků se zvětšuje růstem populace. Jestliže tedy populace roste rychleji než mzdový fond, mzda klesá na úroveň existenčního minima. Malthus byl schopen svou populační teorii vysvětlit, proč se mzda udržuje na úrovni existenčního minima.

Současná mikroekonomická teorie:

Vyšší poměr mezi kapitálem a prací (vyšší vybavenost práce kapitálem), zvyšuje produktivitu práce a tím i mzdu.

Populační teorie však naznačovala ještě více: říkala totiž, že chudoba není důsledkem společenských poměrů a institucí, nýbrž že je důsledkem působení přírodního zákona. Lidé jsou „v zajetí“ populačního zákona. Pro tyto názory dostala klasická ekonomie ve své době název **ponurá věda**.

Malthus odmítá sociální zákonodárství. Dle jeho názoru chudinské dávky přenášejí část existenčního břemene z chudých lidí na společnost, a potlačují u nich pocit odpovědnosti a tím potlačují i morální sebekontrolu.

Chudobu tedy nelze odstranit lepšími zákony nebo lepší politikou, ale jedině morálním omezením.

*Lorem ipsum, dolor sit,
amet, consectetur,
adipiscing elit, sed
diam, nonummy nibh
eiusmod, tempor ut*

TEXT

„Populační teorie však naznačovala ještě více: říkala totiž, že chudoba není důsledkem společenských poměrů a institucí, nýbrž že je důsledkem působení přírodního zákona, který je stejně nezvratný jako například zákon gravitace.“